

KKJ MT 418

Univara

1963

Eeri Ross



**для
тетрадей**

KKJ MT 418

Helilindistatud murdepalu
Vaivara kha Vana-Sõrre viilast

Lindistanud 1963.a.
Sili Univere ja Eevi Ross
(Evardi). Littereerinud
1983.a. E. Ross. Kontrollivalt
kuulanud Mari Must

Sisukord

Saateks

EMH 616

Kohalikud suvelrannad	1
Tõrsamäe. Sillamäe linna tee.	
Vangilaager. Reetlaste õlitööstus	8
Vana-Sõtkke küla ümberasustamine	11
Uus-Sõtkest. Vainara kkk vallad.	
Tilusti lae. Vain naaberkülade noorte vahel	14
Tilusti noorte kooskäimise kohana.	
Jahiga merel	18
Seltsimajast	21
Karskusliikumine	27
Sõjapaes Läänemaal	29
Noarootsi, Kadrina ja Vainara kirikust. Krahv Sievers	32

Kohustused mõisale. Teesillutus	35
Postivedu. Sõit postihobustega.	
Kaubavedu. Kuradiga Peterburist	
Narwa (jäte EMH 617)	37

EMH 617

Sepatöö	45
Vikatiitest ja luisust	49
Rauakeeolus. Sepasööd	54
Sirbiga lõikusest	58
Enma palub suidi	60
Pühkust ja pühkureialist	61
Käest ja teistest lindudest	63

Saateks

Teksti helilindistuse tegid 1963a. kinderannikumurde ekspeditsioonil Aili Uuivere ja Evi Ross (Eevardi).

Põline vaivaralane, Vana-Sõke keelejuht Martin Valgepea oli tollal 80-a. pika halli habemega taat. Palju lugenud, elu jälgiv ja selle üle juurdlev, tõeline külafilosoof. Ta keeles on kõike vaivara lääneosale omast, kuigi tihti paralleelselt uuema keelepruugiga.

E. Ross

EMH 616

Vai Vana-Sõtk

Martin Valgepea, 80

Lindistatud 1963

Kohalikud supebrannad

-- ösa oli seoa türsava* mä, bäl /
sîn olis / oli ne || setke jēi nūs ||
kus ta sîn juoses || ne lähaks ||
kui tämä eeks sirgest läins / sīs
läins / juo otset mere || aea tämä /
ei sând mere minna / sellest
sinne mere oli a, eand kēre || kive
kari vai rāhka ette / sīs ta läks /
üks || sōa / sōa niitlert / läks ||

* Türsamäe on rahvakeeles türsava...
~ türsamä....

parallēlselt (!) / mēre ārt' mūōsa //
 ja sīs / lāks millaski kaucemal' /
 mēre // ja sie ōmal aēal kui neis
 maīs ja mēisais jāvatti / siē eli
 sīs kāhe, mēisa pīr // eli tīrsā-
ma mēisa ja / ja vāivaru mēi-
 sa pīr // aba jēbi mursas sīs millas-
 ki ōmale ikke / jälle sīrsemalt / tie
 lāsi // sīs tāisetti līva kottisea ja
 kivisea jälle seā // jēstis kīnni
 selleberāst et sie oli // oleks vettans
 teise mēisa, cāst mās āra // ja sīs
 siē oli sīs nīon puolsār // mēri
 oli teisejpuol āres / ja jēbi teisej
 puol // sinne pāle ehitas sīs tīr-
sava mēis kā // sīvi māēas //
 seā nimeitatti sīs tīrsama puol //
 aba teisejpuol / jēbe sīs oli sillamā //
 parun stākkelberk / ei kās oli sie
 mēis // ja sie āuttas sinne // no

jäi ne tük järäle ja nīs || sie
müisi nīs ärä kellele / pareu
stäckelsbergile ||

jä | nīs | sält | leppes se sillamä
ärä / akkas kännikka || ja kan-
nikkas oli este täl || aba nies
täl || asuttasio oma mäsäl kää ||
nies siwi, maia ja / siipelrand
säl || ja seamosi tämä esenes || sie-
samane / kännikka järäl tuli
pärjats || ja pärjatsi, mehes teivad
kää seä sama || jälle / mere, är ja /
kää ilus ränd ja || säl kus se
tilusti, plats on ja / sie oli pär-
jatse, mä || sinne kää / siipelrand /
ja säl läks esesi sis vähesäl
oli migoisusune || mä säl / ja mets ||
nimettatti äoi nēm || männi mets
kavas || ja selle järäl tuli ütria,
küla || ja sinne / sinne asuttatti

enne / stäckelberkki oli / mielisuuone //
seilitsi nimeline ola // se asuttas
 sinne juba selle / siivittuse koha //
 sals akkas päle // üks oli türsava
 puul / teine oli sillamäls // sillamäls
 akkas päle se nippelrant läks nīs /
 läks... // sīs leppes se ärä / sis ak-
 kas kännukka // se oli väivaru
 meisa mä // sāl / kuisasi / mh! // se
 on niskeene kieruline lüüu // omal
 aial oli // kuisasi / jäna selle káhe
 meisa váhele / miskeisuuone niskeene //
 irasuolettu mä tük // küskümmend
 vīs / tēssattini pidano se sūr olema //
 ja se tuli vällä sīs et / eij ola
türsava meisa mä / eoa eij ola
väivaru meisa mä // jä / sīs olis
 niesz válits... // [parandab:] väivaru
 meisa válitsus oli sīs kuisasi sáh-
 kerdano seavisi / sis selle váhelt /

k'ä suppelrann || ma, eas siivi, ma, eas ||
 ja sie ku leppes / sis akkas mërisiilä
 ja mërisiiläs eli / enne läena -
 meisa mä || aqa sie / mërisiilä / pe-
 räst müsi ihe parun / tisenaue-
nille || sial oli / suppelrann ja
 süres suvittuse kohas || säl vähel
 oli s'is viel mitski / nimeittäsi
 rahvasieles auga || ja sie kui lep-
 pes sis akkas jee... || [parandab:]
narva jeesu / ja sie läks n'icauwa
 ku narva / sält kus narva jeevi
 läb m'ere || sie oli sis üks suppel-
 rann puha akkas s'it / tirsara
 rannast päle / läks n'icauwa, kui ||
narva jeesu / sie oli umbes kaks-
~~kümend~~ kaks kilumetri vei kaks-
~~kümend~~ kaks rërsta || sie oli / sis
 puha / suvitta, eais täis / keise sü-
 remo suvittuse koht oli müüsi-
 sin / sillamäl || ja mërisiiläs ||

ja jēsus || aga si¹ vähesäl n¹es
 olis n¹suses / väiksemas sāl /
 aga ikkei || suvit¹as olivas
 sāl || se rāns oli l¹ivane ja n¹s-
 kene / ja || ja / mere kallast / on
 si¹n n¹skene || v¹e pinnast kau-
 sel || ja se on k¹erbe / rant ||
 ja sāl al¹ on si¹s n¹suonne / lau-
 sik / tāsane mā sāl || a keise
 st¹rems oli ikke narva jēsu /
 se oli juo linna, taoline keik ||
 sinne ehittasivas juo || mōskva, ja
 selle, aevase piittersuri / r¹ikkas
 mehes ehittasivas omale juo /
 suvilas vai villas sinne ||

nōh se oleksi / keik || teis-
 pol narva jēse akkas || nōh /
isuri mā vai igveri mā / s¹est
 mina, i tia midasi kuidas sāl
 oli || sāl oli lūsa lāht ja ||

narva jeesust lähäs kakskümenä
 käns / nēsta mere sisse / etse, kehe
 līnis / nīskene mā nīna // sepa
 nimettasi āga,ia mā nēna // ja
 selle tava on sīs / kieras jälle
 kāsns / ja sāl on lūsa läht //
 sie / narva jēci, ja / ja lūsa, jēci
 ja mīs tāma nimes keik onvas //
 sie juokses sāl merre // noh sāl /
 eesi lähäs sīs / ? sotskis ja krās-
na,ia, korakas ja nīes elis sīs
 juo / sie orānijenbaum ja nī-
 gauwa ku piettersburi alle vāljā //

-- ja suppelrand kā āra, ja //
 ja āketti nīes sūvima,ias āra
 mīmā // neis viatti sīt / tallina
nēmmele, ja // ja isale piisle
 viatti neis sūvi ma,ias āra,
 ja // ja neis mā,esi ... // ja nīs
 sīn / kus sie sillamā suppelsoht

on / sin on nūs sis sie / sillamä
 liñ // selle äsemel // vahest ku lā-
 hān sinne / mā, i tunne sesa
sillama / kohta äraei enam // miske
 ta / miske ta sū oli // ehk ta
 praigus on //

Türsamäe. Sillamäe linna teke. Vangi-
laager. Rootslaste õlitööstus

(E.R.: Kas Türsava on ka Sillamäe
 all?) [jā // osa türsava on / ikke
 kā // sesa nimetlavan vist // noh /
 venelases nimetlavan täsa posiljō.k //
 sie on // jēi lähās ikke sält merre
 kus ennei aga ta on nūs veetlus,
 keik ühe / sillama linna nime, alle
 sinne veetlus // enne oli türsava
 meis // ehk ämmetlikku nime jära-
 le oli tämä nimetlāsi türssäl

oli veel tämä / sässavieine nimi ja
 ikke / vene, aikesettes tõukomenttises
 oli ikke tüürsäl / isal piol // seä
 meisa kã enamis eij ole / se lam-
 muttatti ärä ja viatti ärä, ja //
 sãl oli / oli / kui neuoocuse, valit-
 sus sije tuli / sīs oli sin vägoi lã-
 ser // ja esimises / esimises maceas
 mis sije / sillamã linna ehittatti /
 ehittasivas vägois // ku aaketti maceas
 ehittamma sīs // temmatti selle
 maceas / plãtsile / tihe trãt aīs üm-
 bär / kahe rioline trãt aīs veel //
 sãl vähel oli veel sīs / lĩvane
 plãts kust sīs / alatti vähitti kass
 on vägois ärä juossed // vägois
 tuõoi sãls lãcrist kanvõi, al //
 vahis iēs / vahis tãva, ja // koeras
 kã, vel ja sīs tuõoi sãlt / vägoi
 lãcrist sije sillamãle tüõle //

ja n̄s / ehitätti nie esimised ma, eas
 ehitasivas n̄es / eli s̄n vāgoi lācer
 vāgois ehitasivas esimised / sillamā /
 linna ma, eas // ja sāl / kēhas kus
 n̄s sie pik kōrsen s̄n nātte
 n̄itres ja s̄n oli / iesti välituse
 a, eal oli sie / eli t̄iõstus / ruots-
 lased t̄iõttasid / konsoortsjumi
 nime al / t̄iõttasid s̄n // aetti
 s̄n pens̄i ni ja / ja n̄s seda pāk-
 su / eli ja // n̄t / vīviconnast /
 kaivetti kivi // riatti kitsarõppa-
 lisea esei sillamāle // ei jetti, uol-
 da vel / sillamā / ta oli tūrsava
 mā, sāl kus olis n̄s / k̄innunsa-
 mise, ahjus kus täsā / vājā aetti
 ja n̄s / sāvi s̄n seda pens̄i ni ja
 sest jättisest sāvi seda m̄ista, eli /
 pākse, eli // [nensel] oli seda eli
 palju s̄n misāvi / kaks k̄innunsa

tõnni tuli pävas pens'i ni välj'ä ||

Vana-Sõtku küla ümberasutamine

süt

(Eh.: Ilis mõisa maades ta /s.t. Vana-Sõtku k. / oli, kuulus?) [ma teile juu rääkisin kerd et tämä oli / vana, setke meis || krimmi se'ia aial viel tuhat / tuhat kaheksäsada viijerimme / viijensel' ästal oli viel / vana, setke meis sin || ja rääkisin teile seä k'ä / kudas sie / külä sündis et || oli ne külä oli enne / oppis teises k'has üks kolm kilometri iemal || aia oli meisa jüres / ja meisa / veraväs oli n^unsanimettasud enne nimetasi külä väinud || kühu aetti / ku sie ühis kari oli keik || aetti kari koku sinne väinudelle

ja sis / säls läks sis kari kārja-
 mälle // isä, üks aļas / oma / talu /
 luomas sinne väinule kõrkü ja
 sält sis külä, kari lasti // ja
 lambas kisenasid õnnistu käy-
 sest sāl väinul / ei last meisa,
 prouasa määasa // ja meisa,
 proua sis / mejutas sesa / meisa
 errasa, et / et muisa sie ümäär
 sie asi // et // sin oli vāna, setke
 meis // ja sis / meisa, erra / naku /
 neil errasel ikke õn sie et nas
 piavas prouase tahtmist täit-
 tama // vei / vänelane ütles et /
 et üösine kääo kukkus üla
 kõvenimast ku pāvane kääo //
 jah // nīgauwa / kui / kukkus er-
 rale kēwa kui / erra sis vet-
 tas kā sesa / tüoines sest kük-
 kumisest et // vetas lähuttas selle

külä säls ärä / ja vedas selle
 külä sije ja ehittas omal kü-
 lul sis / talumēstele nēs / tāres(!)
 ülesse sije // ja vettas nēs mäs
 nē meisa külāe / säls // ja sēa-
 mosi sis / sai se külä sije //
 minu ēma, bold vāna, isa / on ola
 kā üks nēs / kēs / sije / ēsimisest
 āsusivas // sellēsama talu, sāle
 kus / kus minaci praisus olen //
 ja sēamosi sai se vāna setke
 külä sije // ---

Siis!

(Mis talu nimi on?)

... lāilikke // misperäst ta lāi-
likke just on sēa mina
 külē ei tia aga // ega eska tä-
 dā vist kēski selettava aga
lāilikke on tämä ämmetlikkult //
 päverittes tämä oli alatti / lāilikke
 nummer kaks kümnerd // talos

käisivas üles nümbride al ---

(E.R.: Siis enne pandi numbrid
ja siis veel nimetus või kuidas?)

nio / nās elivas // nümbris
järgesõrras sāl eli sie / talu //
ja talu / number sie // ja sēa-
mosi siis nās olivas // ---

Uus-Sõtkest. Vaivara kha vallad.

Tihusti lagi. Vaen naaberkülade noorte vahel.

[Miks teine küla Uus-Sõtkes oli?]
mina sest ei tea miks ta niisä
on selleperast / tähändas / sālbol
jēē // oli ennempi sie külä // ola //
aga miks sie siis uus setke eli ja
siis sie siis sai vāna // tähändas /
siis eli vāna setke meis / aga mis
sālbol enne eli sēa mina ei tea //
tān sēa vāis / ku mina arkasin
märkkämä / ikke oli uus setke // ja

s⁴_{in} eli ... ---

... sest eli i⁴bas me⁴isas oma/oma
 v⁴älä || s⁴_{in} oli | t⁴ürsama, v⁴älä | te⁴ise⁴
 pol jee oli v⁴aivaru, v⁴älä || ja p⁴
 r⁴äst kui nas i⁴heusatti s⁴_{is}/panoi
 keik i⁴hise nime, alle v⁴aivaru /
v⁴aivaru v⁴älä || s⁴_{is} nähtavasti se
v⁴aivaru territo⁴orium oli keik s⁴_{is}
 rem⁴ || sinne panoi k⁴õku s⁴_{is}/se-
 samane t⁴ürsava v⁴älä | v⁴aivaru
 v⁴älä | ri⁴epni⁴ku v⁴älä | a⁴ivere
 v⁴älä | ja s⁴_{is} m⁴istajel | oli k⁴
 oma, ette veikkene v⁴älä s⁴_{äl} || ma
 r⁴äkkisin et olivas o⁴ma | n⁴isalu
 ikka elanikkusi et s⁴_{äl} oli o⁴ma
 ette k⁴is⁴ || j⁴a/oma v⁴ällavanem⁴ /
 ja oma | valla s⁴ekretär keik⁴ |
 k⁴a s⁴_{äl} || -- panoi keik i⁴hisel⁴
v⁴aivaru, valla / nime, alle ||

cut!

[Millaal Tilusti lagedal hakati
koes käima?]

jah sepa mina / küt ei mäletä
ku mina / nupr mies elin nš eli
juoa sāl / pietti pīsusis ja käisivas /
muisuoi esti käisivas / nie / oma
kohaline rahvas üks sāl // käima
selleperäst et este ei ola juo sie... /
sie läsiõaimine rahval nš nš et
elks tia ku laijalt sinne kõõo
käines // sie oli juo / vanaste oli
sie juo ku / kui läks juo teise
külä sie oli nšāma naku oles
välismäle läins // jā / tihtisäle viel
küläse vahel valitess üsna väinai
viel et // et / tohtines / isäranes /
nupres mehes nšes tohtines vēra /
vēra valsa mēnna sinne / sāl / neile
annetti vahest ka nāha, sāleoi
sāl // meil sūn vāna setke ja

ühe setre vahel eli / tihtisäle nēo ||
 jēoi eli vähet' aōa sis / kērtis eli
 sūsol jēoi || sūn kus neo süres
 pūis viel üksikūus oū sūn || nūt'
 sūn / kus, se tām ehittatti sje /
 viasikti tām || sūn on viel mēnes
 üksikūus pūis vel || sūn oli kērtis ||
 nuo aōa / vāivaru / ühes setres
 kērtis eip' ois si / tulivas sē[jē] kērt-
 si || noh sīs / sūn sīs / kāk'leivas ||
 ja sīs nüres, mēhes luoppisid ki-
 videva üks... / üle jēē ühtteist, ja ||
 pēisikluttis nēd kāt... / [paran-
 dab:] kōjasivas sīs kivi / sīs
 (naerat) || jaā || ---

si samane || asuttasi / rāhvama, eas
 ja jupa / akkas / sūn / vāivarus asus-
 tasi kārskusselts kūlvā, ea noh
 sīs / sīs kāsivas ja akkas si lās-
 cāimine sūrens menema / sīs

énamb / kárus / sít se / vaen ká'
ärä joba //

Tilusti noorte kooskäimise kohana.
Jahiga merel

(E.R.: Aga seal Tilusti lageda juures
on veel üks laulupeo plats või?)
siesama õn keik //

(E.R.: Ikka üks ja sama plats?)

ja // sinne ehitati / ku olis piirus
säl / misagi / sis ehitati kehe laulu-
lava sinne ja // sinne kaasa pial kehe
sis säl / säl eli ilus / plats // mets oli
ümbrärrigoi / mere pool oli / männimets /
ja teise pool / ümbrärrigoi oli sis jälle /
lehtpümet / säl on / Lüks leppämet //

säl sis / tehti neid piirusid ja säl /
ja täutsitti ká säl ja // käisivad
sit laijemalt käisid ikke lauluho-
uio sin kuus ká, vel // ráhest käisivad

kä isaärustki viel sin- ja || ---

teesti tämä oli minust ilosams
plats ku nüt siesama / sūr kūs-
lus toila park || toila parcil
eij ele sepa ilu misä sin / pér-
jatse tilusti platsil eli || siä!

(&R.: Sinna käisid siis kooku
koik need iimberkaudsete külade
inimesed?)

noh nūges inimesed pūha-
bäivitti mēndi / noh lähmä tilus-
tille || käisi merel ja ||

(&R.: Merel ka lauldi?)

nōh || eks mēni / pät'kons lau-
land kä kuibajō sāl ja || sāl /
eli ilus līvane rānt sāl ja ||
nūs on kēik se lōuse ilu
kōduns / ei enams eij ele
misäsi ||

(B.R.: Aga kuhu see jaanituli tehti?)
 noh || jänisuli tehti nî' naeu sie
 ikke eli | panvi püt || ritva, etsa
 ja põlema, ja || naeu ikke sie
 tervastün vai | misabi panvi | rit-
 va, etsa põlema, ja || --- päikkex
 teusuni aiva ärä sāl, ja || etsi-
 sivas kã menea sēhajala eit et-
 sisid viel, ja || nî ja nã || eks | nî-
 mööi külvutki sie aio ärä || ---

sāl oli | lihtne asi sie mis mē-
 rel käisid | sāl oli kalastuse rano
 kã sāl käisivas | menea | nied. |
 kohalikus põrjasse, mehed käisivas
 kala püüamas || ja noh neil
 elis pääsis || noh sis | müores et
 lähmã mērel || sāl sis | promen-
sid nīd muretsesid omale selle
 pürje jähi || sellesa seidetti mērel ||
 pärast panivas selle pürjehile

mõttori sisse / seisetti mõttorisa //
 noh / jälle t' / jälle inimises
 sinne prätti ja jälle seütetti sis /
 säl tehti merel üks riig tuloi
 tävasi // miõres katsutti oma
 aisa kuidagi sirnest lüija // --

Seltsimajast

-- este eli karskuselts // kä-
 sus // seä kohtasi enamo / tün-
 ne säl // üks vana kerts vaivaru
 meisa vana kerts nimetätti
määaluse kerts // ei jeld küski
 äkkasa sis / sie kerts eli juba
 kinui tämä enamo ei käup-
 lent' / ei vīnaga eoa ellega eoa
 misagi ja sis // paron sis /
vaivaru paron / kõrj sis / kēnt-
 tis selle / vai riigkis mää enām

mälettä seoa / rēnttis ikke mui-
 ouei selle // sētsima, east // ja käisin
 minä kã sãl pītuoel / kus sãl
 viel misoi jãis niso matte eē //
 nien kērtsis ikke olivas // nēo /
 tiatteesi ise kēmpaigas oio ēhy-
 rūmis kummaski, otas oio nio
 sūres rūmis sēt, east sãsivē
 kui viel / rāuties eijēlō vietti
 kãuppa / tēo, mūōsa sīs / jãivas
 nio / vuorilises sãl / aiasivas
 omas kiormas sinne rēhe-
 alle // vaivarus // ja sīs / este
 mēne, āstat / pukkeraasima sãl
 vanas kērtsis ja sīs / veitti
 ihecorra kätte ja sīs nūo /
 (māsetti sãlist // sūr rēhe, alune)
 sie rēhe, alune sãl raijutti / mū-
 rile aenao sisse, ja // krõhvoi
 tämä, siestpelo ilusaste ārā,
 ja / vārvitti, ja / tehti pūberaas

älle, ja || ja sis / selle, aias
 kõnse, järäle veel / eli päs-
 torist meil sin üks viiese,
 nimeline / sie käis sis vel /
 jumalase naba aias kã neo /
 kirjas, vaimus väljã misã
 ehitta, ias elis sinne libi mie-
 littannes || neo ehitta, ias
 luevas ikke seoa kirja sãl
 ühte [lueu] / ja || olivas / keik /
 laulu lehetki veel / sin kõrrali-
 cus / mul / enams seoa laululehte
 alles küē ei ole aia || ennistas
 keik jumalase naba, ja || ja sis
 käisima mittu ästat sãl ikke,
 ja || sie ikke oli küē kãuse
 meil käijã aia sis oli / üvi selle
 äsja vasta nij-et / et / sai aia /
 vehittus sinne, ja || ja sis ihe-
 aerrava / pãrõn / akkas ehittama

sinne / tuli / tal / tuju pähä
et ehittas aiola sinne // selle/
säl, asemele sīs // aiola / sinne
ja selle / rehealuse asemele // ja
sinne keskpaikka ehittas sīs
kersema, rümi sāl oli ärsti elo-
rüm ja sāl oli / ese eli sāl ja
ammä, emana oli ja // aicevuoos
elivas kã sāl sies / pälattises //
ja sīs andas / plätsi sīt kus sāl
vana... seltsimaia prāicus on
aosa nūs on sarvōs müttana
tämä misäsi laourümisest oma-
le se // sinne ja sīs // noh / rāh-
vas sīs / ehittas sīs oma jēuou-
sega / selle maia üleise sinne //
tüüoa ja / antti / sell, aial eli
sīh / tupli müsioacuor jusa /
kãheciinnemeheline / orgester //
se kãis kã kontse'rttisi andanas

ja || kooesiväs rāha ja / rāmat-
tuttega / kōyansuse rāmattuttega
kooelli ja || ja rahvas käis / äit-
tamas tüe. d / ja nīmuosi sai sīs
se māea kā sīs ihegorra vālmis ||
se oli omal aial tōre māea || sāl
oli / ierūm oli sīs oli sūr / sāl /
pūhvettirūm vai einelarva rūm ||
elis āi ja sīs / nelise. ist sūlsā ||
nōh / āra sa mitte mietrit sie
on / sesa minai tia || nelise. ist
sūlsā tian ja kūs / kūs sūlsā oli
lai vel sāl || sāl kēras oli sīs
sūr jālūtuse rūm viel || jā / iē-
vāl teise korra Bāl oli / rēou ||
sāl oli / pillaroi tusa / väikkene
sāl / kūsolekkuse rūmist || sāl
[sies eli] pāyē oli sāl ja || kēiē
nās elis sāl sīs || ---

[E.R. on palunud keelejuhti
rääkida seltsimaja sisseõnnistamisest.]

ah sesa kus sie viiese ennustas
vai? ||

[&R. jah!]

sell, aial oli üks / sell, aial oli
kiheloanna küöl sün || tämä an-
das naen praiuse / kühklassili-
se drouse ansas || säl oli üks /
mäsigoi nimeline oli selle kuoli
tiredktor || sie pisas sis viel selle
avamise kene || mä sesa mäsigoi
iesnime ei mäletta mis tämä oli
kas oli --- || ainult mäsigoi nime
al / al täsa tüntti || üks veikke-
ne / paks vana pois oli || aha /
kas tal päle mäsigoi kã nime
oli sesa mõi / mäletta || sie sis /
asuttas / esimise / orae'stri kã vai-
varu aha sis sie pärast sie
orae'ster tuli / launes ära säl /
tuli osa mägojais tuli / külva, ea
orae'stri ja sis sie / teine orae'ster

teutses kã oma, ette sãl || mēni/
 mēni / mūsicant' oli kãis kãhes
 orae'stris || oli vanas vãivaru or-
 ae'stris ja s iives kã || ja s iives
 sis / õpētatti sis / nico / kũ-
 lã mures arã / vãljã sãl, ja / ---

Karskusliikumine

sĩn oli kãrsku'selts / si ei
 lubsano vĩa eoa elut jũwa ||
 ja s iivesorra lãks rãhras kã
 selle / vaimustuse s ienams ei /
 ei / kicsetutuki elut kã || mēni /
 lãks nĩ mãru kãrsklasest et
 enams ei juons elutki || aekari-
 vas vãis kuremarĩni juoma
 s i ja || -- tia mĩa vãnoetut-
 tust sãlt keltki ei vettus aca /
 astus selle kãrsku'seltsi liikmest
 maksis / oma... || rĩisla / ástas /

ästas seda lieme maksu ja siis
 se oli kei || meisi jätva vai
 mitte | mitte jätva se oli ne
 oma süsametunnistuse äsi juol
 ainult | sinne ei | ei | ölt | keks-
 lik | puol juonnu vei purjes
 ilmunu || aha mis keski koo
 teoi mis | kes seä | seä siis |
 üris || aha noh suurem osa ikke
 oli niji et | kesse sinne likest
 äkkas ega nias | jättasivas siis
 selle | liha | juomise maha ka ||
 noh | vetkas nattuene [elut] | ja
 meni ei vetkas ka ühtia || sin
 eli se | este oli rüttov pärast
 oli räiasär | se oli | teelles | selt-
 sis | alatti || se läks küll | tämä
 niigrespeleski | ei jua no ka mi-
 saai aha pärast läks ikke ni
 karsklasest et ei enam ei |
 juons | tilkkasi || ---

Sõjapaas Läänemaal

minu vanusi / inimesi / ainult
promensi villem õn vist minust
 kaks aastat vanem aas teises on
 keie / järmine / põlv on püha mi-
 nust muoremas // ja sis teine asi
 on / sin väivaru on / nī, paljo üt
 rahvast jūre tulb et / neis / kes
 sin enne elasivas nīes oū / kas
 laijale lāins ehk āra surb / et
 neis nīis enams ei olei // nīj
 et seoa väivaru a'eluse / enams
 nāljals / kūsikilki ei kūtusi // mā
 sin / üks päiv rēhkeenasin // killeoa
 mina kūtulis kāisin ja kelleoa
 lieris olin, ja // si on surb / teine
 surb / kolmai surb // eij olei
 enams // jāns üksi päine sije // ---
 kēs oū / mēnes üksikūis jāivas
 kā lānemāle sāl kus sē'ea /

se, ia, paes olima niaruotris me-
 nes jäiväs sinne || vot niaruotris
 sāl sepa / a, caluon mā ūrisin
 sāl || sāl oli kã peris ūrittav
 se asi viel || nãvãs olivas kuni /
 sinnessãvix kuni / iesti valitus
 tũli, ja / nias meisas ära jävãtti
 neil oli viel teo õrgus || se oli /
 kuni kãheõmmenda / tuhat i, ksa.
 sada kãheõmmenda ästani neil
 oli viel teo õrgus || talus olivas
 neije kãs kũt a, a õma / talu
 rãnsi tasusivas tũ, a || sāl oli
 üks vana, mies mã tãmãva rãk-
 kisin noh minust oli / nãttũkkẽs /
 kãs oli vanems vai minu, ia-
 line iitles et tãmãl oli || neil
 eli sāl / vãs te, ist ãktari eli / äri-
 lix talu || ja selle vije, e, ist ãktari
 balt te, i tãmã / kolm, pãva
 nãpãlãs / meisa || tã / tã vettas

vīnast sai kolm / kolmoümmeas
 kolm ektari tälü / ja sīs tāmäl
 tuli iheksa pāva nāsālās / mēisa
 tehā || et mā ütlesin ērrale et
 mēi piama sīs nūs / ērra piar
 nūs ihe kälenseri teema || et /
 nāsālās vaid kūs tūšbāvā ja /
 seitses pūhastāv ōyoi t / kust me
 iheksa sāma sīs ? || mā ütlin
 et kust sa said sīs se iheksa ? ||
 noh / tūeomes kais / kūs pāva /
 nāsālas mēisas / ja kolm pāva
 sīs mīna / tein ise || jūre || oma
 tūeos mīlla teois ? || oma tūeos
 tein / ihe se ja pūhastāvā || ja
 nīnša ēli se nīaruotsis se
 keik / neil sāl || sīs sāl seisetti
 viēl / pūseloeseoa vāykriseoa ||
 se oli juo aruolane kellel olir aut-
 teloeseoa vāyker || pūseloeseoa vāy-
 riseoa || -- mīna elasin kā sāl liemalē
 āsta ||

Noarootsi, Kadrina ja Väivara
kirikust. Krahv Sievers

(E.R.: Kes selle [s.t. Noarootsi] kiriku
oli sinna ehitanud?)

noh / keis sesa seitsesasame äs-
tast enams / äsja enams // se oli
õrso, aial ehitatti noh // metllae
isei / tämä / seitsesasa ästat tä-
gasi / sis oli õrso / aio // noh // mihti-
susee piiskop ehtas sinne // omal
aial oli juo / länemä eli juo /
naou / ^{tiat} ~~tiat~~ oli länemäl ju²
oma piiskopkond juo // noh / sis
säl nio ehitateti selle kirik-
ku // meije kátrina / ja sis nia-
ruotsi / kirikkuo on ni täpsel
ühe siousee naou / ainulo ni-
baljo on vähet / et / kátrinas
on / se / kuosi vélvisega laoi /
niaruotsi / se laoi // a niisu
välimus ikskuise sama ni. t //

kätrina pisi kã üks vanemattest
kirikustest olema //

(A. M.: Aga Vaivaru kirik, missugu-
ne see oli?)

noh vaivaru, kirik oli sin
nõis [ü]ks / üvematteest // selle ehitta-
sivad tuhat / seitsesada seitseäi-
mena viis // üks / kraho siveri old /
old õmal ajal (?) täsa ehittama //
tuhat seitsesada seitseäi mena
viis / ne oli umbes / kattariina /
teise valitsuse ajal // tä oli selle /
kirikku ehittas // ne on pisanu
sür / mies olema / vai nĩ veimne
mies olema / tämä / tä jēhuist /
ligemale jēhuist kuni nārvast
sõisik on olt, s. tämal üks
krahoõõõõ // ja sie sis ehittas
selle // selle kirikku // ja neije /
kivi kiristus olivas sāl selle
kirikku al kēloris sāl // tämä

on kã pois miēs olo sīs oma
 ēēga oñ / pūhkanes teine teises /
 kivi kirstus // ma, ilma / sūres
 kivi mūrakas (~-ū-) elivas sāl /
 kus siēs nad on pisanõ olema //
 sūn / pēräst / ilmasē, ia aēal vai /
 elis tēstanes nico kãne iēs
 sīs / ei, ēle ēlt sāl / mīdaci mīs
 ku iēs / pērm vaoi aēa, t / sīs /
 nise tūkkis on olles järāl //
 sīs on / noh / mādānemisele vāsta
 pisanõ // seisas alles aēa nī
 kui akkasio tādā / pūttuma
 sīs laones / (?) varises ārā // neil
 oli kīrikkus neije vāp oli ēle-
 vāl sāl // tuhat sēitsesasa seits-
 eümens vīs oli tāmā alles
 kīrikku / ehittans / ja tuhat
 seitsesasa seitse eümens seitse
 oli juba sūro // ---

Kohustused mõisale. Teesillutus

-- (?) päistis et meil oli || jusa/
mipsimeene raha rent || maks-
sivas / raha rentti ja sis / päle
sega oli sis / nensel vel teo te-
ha || liikkasivas / mõisale / tessatti
süvivilja ja tessatti talivilja vai
rüüki || ja käes tessatti teivas
eina / valmis eina panivas külja-
se(ss)e* || ja sis käisivas mõisas
vel sis / äsisega teemas saal ||
sänniäko vesamas ja || ja tüe
sillutus mis üle ültse tuli /
männisele vai küs se oli
keik talu / pida iatte elbasel
eisa mõis ei liuttna juo
migi süüst / selles asjas / krüsa
ei vesana keik jälle talumehes
teivas juo keik selle / sillutannas

* Oetuspärane oleks ill. kuljase. Siiski
kostub lõpus -sse, kuigi viitsa heli-
tehaika tõttu pole litererija selles lõpuni
kindel.

ties ära //

(A.M.: Aga kuidas sillul käidi?)
 kuidas käisi // pandi osone väg-
 ri ette ja / ja menis krüsa auku
 ku // a säls aetti krüs vägkile
 ja menis sinne kus tie / jäcy on
 ja sāl aetti tie päle mäha //

(E.L.: Oli see siis kordamööda käi-
 mine?)

ei / keix terve küla korraga //
 ku / nī sūr kui se meisa tie osa
 oli sesā oli sāl / kahe kolme
 pävä vai / nädälä juoksul pisi
 se krüsattatus olema // ja sīs
 käis / viel siesamane sē / korral /
 ku minnisa nūr oli ütles sīs
 käis / nimettatti äbreht / rähva-
 cielles äbensiht vai kusa ta
 minnu oli // äbreht // sē käis
 sīs / seottas läbi ja vähtis sesa
 ties kas ta oli iaste tehtus //

ja kui oli älvaste tehtud sīs/iga/
 tie, et sa pāl vai jao, et sa pāl
 oli sillakujjas // kui iji oia ias-
 te tehtud sīs sellele annetti nāha
 „Bāle // piis rehega elema rīsuttus
 keik sūremo, krīs tie sēva, ja //
 ja sīs // piēnikkene tiele jāma sie-
 berāst et / sel / korral / rāutlies
 viel eij oia ja keik / pōsti veso
 „jā / ja keik kās juo ties mūs-
 sa // ovostega //

Postivedu. Sōit postihobustega.
Kaubavedu. Kuradiga Peterburist
Narva

(E.L.: A kes seda posti vedas?)
 sie oli / postijāmases // jāma kās/
 sie oli juo // oli rīai pīsolt oli sie
 asi korraldajus nīj et / et // et /
 posti jāmasesest sāls / (?) andetti /

küt / mēnē vāhētuse obošes // jā
 pōstībois sie seittas jāromise jāma-
 ni // sāl vettas / tēne postībois
 vettas / ōmacēroa seittas ēsesi
 ja sie / pōstībois ūttas sāl nī-
 saūva ku / tēne post tuli jalle
 sījēppole tācasi seittas sēllea
 jalle tācasi // ja ūtlesīvas viel et
 pōsteljon / kutsari kēroal istus vel
 pōsteljon // noh sārō / pihus // ku
 kēski eli / tē bāl iēs sīs puhus
 sārve // et tē pīsi lāce elema //
 nīo olīvas / sīres kūve, obošes
 tēllas / mīllea sēisetti // kus reisi-
 jas sēs elīvas // sēlleaigane / rāh-
 vas / tērvīs eli ikke iā ku tāma
 tahi / tāllīnast pīettersvī seittasa
ja / pōstprostega seittas sēlē
ja / jā / kōlmsasa vīskīmens vēr-
ta / sāl tēllas lōksusa sie pīsi
 ikke iā tērvīs elema // ---

sūt!

kaupmeste kauri keik / ihest

linnast teise viatti keie / õvostega ||
 noh sis elivas / kütselises / vürri-
 mehes kehe kes selle, bäl olivatki
 vääsivas / ja kui oli / talumestel
 mähti seda muudugi suvel eij
 õt || tal oli muudugi suvel keie ||
 aga talvel sis / käisivas ikke
 kohalises külamehes käl || vetta-
 sivas / siesamane / sit / pakkis
 päle / ja läksivas pietterbori ||
 sält tulivas jälle sesamooi tä-
 asi || ehk ku sit läksivas
tallina / sält tulivas täasi ||
 seda rautties ku / ehittatti sis ||
 sie mies on / on nio siis /
 rääkis et / on ola / närva jürest
 mies || ja sis viatti pü vilci keie
 mis krienolmi vabrik tiõttas
 sie keie viatti õvostega || sie
 tuli tallina säsama / sält vet-
 ti villapallis päle || tuosi / ihest /

silma pilk | jä | si ütles tämale
 et || mene nūs päls máha || tula
 päls máha | ta oli nárvas || jä
 et nõh || nárvas || teises jäivas
 máha | mis ma nūs tien || pára-
 ealt läks nárvast liiva rõõs |
piettersuri pusle || sain selle päle
 ja seittasin | sinne | ? liiova ja
 sáls láksin pált máha ja lák-
 sin kárgalava || mehes rákken-
 savas õmmikku õbosi sál | akka-
 ras | tide menemä || et kús sa
 págan nūs olis sá | olis eie |
piettersuri leumaias nioaiwa
 nūs eie nioaiwa üksisäine ||
 ei | minä | tämä rákkis viel sepa-- ||
 ei | et mina seittasin kirasica ||
 üõlous et | mis sa | lóra aias |
 sa seittasis kirasica || jä | rot
 si | sálsol kárgalava | tuli üks
 errä vettas mi | pále ja / silma

pilk ja olime närval // kellea
 me muisu sis / nē rūtū saima /
 kurasia seittasima // ja mies
 teensas sūrmani seadē tāmā
 seittas ikke kurasia pietterburist
narva // --- ?[kult]ammastega ēra
 istus sāl trōskas ja / tēi tesa
 kehe nīj et tāmā ei sāns āru-
 si viihtē! ja iheerra eli nār-
vas // sa ei sā kā nē rūtū
 sellersārast [et] / pietterburist
narva on ikkevi / sāda / sasa
 nelisūmmens / kilumietri // noh
 aca pietterburist on sije [sasa
 [seitseeūmmē / sasa seitse...] vēr-
 tase jārāle sasa seitseeūmmens /
 kolm // nō nūd / kilometri jārā-
 le tuleks kaks sāda // nō aca
 sīt on / narva kolmeūmmens //
 noh // sasa seitseeūmmens kilumiet-
 ri sāl / ei sāns āruai ku ihe-

1. corraa oli / närva silla etas /
 et mene nūs pälö maha // aga
 ku pälö maha läks ma olen
närva linnas // neil // mis säl
 sis mūs sai olla ku kirat /
 tei tämä --- // aga / se on vao
 räkkisa ninda // süa!

EMH 617

se räkkis // tämä tundes seda
 miest ja nimettas seda mehe
 nimegi järäle keik / kei ike-
 corra räkkis endal // eläo
närva taga säl kulou küläs
 se kulou küläsöä praisus eji
 ole enams / selle kulou külä
 asemel on / närva meri // säl //
 aga neil / noh / neil oli aiga ja
 sis näväs vettasivas narvast /
 kaubarakkis päle s' läksis
pietterburi sält vettasivas teises

päle jälle tulid närva || ja si
tämä seittas | ihegorra seittas
piettersurist küraoia närva || ---

sät edari!

[Mis kauppi veeti?] --- käup-
pasi || keikki käuppasi iiltse
misa olemas on || säl viatti/
olivas | ikkalouse, ästas || si | tu-
si | piettersori tuusi kuisasi säl
tuli see nikkola'i rautte oli
jo ennems valmis || säl tuusi
juo tera vilja tuusi sinne ||
ehk tuusi jälle selle neis ka-
nälise müösä tuusi | lääsoga,
kaut ja tuusi piettersuri viat-
ti vilja | sellega tuusi | rävva-
gauppa | nahaogauppa | keikki
käuppa iile iiltse ihegorra
iellä keik käup viatti õso-
tega ||

(A. U.: Aga kuidas see kaup pa-
kitud oli?)

ta oli pakkitus / mis oli
 pühme krām sē oli pāllises / tēne
 krām oli / kāstises // ja rāus sie
 oli mīrouci lāhtisels lāttisena
 ja / selle // nāelu sell ajal / olivas
 kā aca sis / nērens, jaco nāe-
 las teivras juo sēppas // nēis
 juo / pāljo ei / ei tārviattus //
 nēis tautti juo pūbūlkkasēba
 ja / ja nēis obošenaulas ja nēis
 teivras keik juo sēppas kāsit-
 si // ---

Sepatöö.

-- [praegusel ajal] rāovast eij ole
 juo kāsitiūo / mīgoisucust āsja mis
 kāsiti oles tehtud // keik on juo
 vābriķkus / māsinaas lūōvas val-
 mis // --

[enne] ēnamast igas kīlās elike

külä seip // selleberäst et / vālmis /
 asja eij ois jo misasi kuskiltai
 sāsā // kēi / seip / tei sesa // ta
 tei ososerauwa / ta tei kōro /
 ja vānast tehti viel / tehti vik-
 kat' kā juo / seip tācus // kuse, iy-
 oed, ja / ja ri'vis, ja / ja lūkkus
 ja // tei vas juo / omal, aial oli-
 vas seppas kes tei vas juo lūk-
 kusi kā isā / külā / seip tei ike
 miyosimeus lūkkus kā sāl // jah //
 isas külās eli ti:yoima'tta oma
 seip / eli kohe //

(A. U.: Aga kuidas seipale maesti
 töö eest?)

mā // sesa on ois / sesā / minu
 isa juttu, järāle on ois sesa mā-
 su / mitmesimeus // sāl oli sis / seip-
 paga kauselous // uop'kausa
 tūō nimettatti sis sinne oli lutt-
 tus / tiattus arti:kli (!) mis tāmā

sis / tēci sāl' || sis' selle - est sai /
 oli nībaljo' tāmāle / mārāttus
 sāl' / tēri selle - iest || ja sis' / mis
 üle selle / nende / oli tarvitas
 sis' selle iest māsetti jälle || noh' /
 rāha oli juo ikke likrel k'ā /
 kīivibaljo' / inimiste , kās || eks
 tā , s' maksettus rāhaga k'ā
 sest || (eft' , rāha oli kūt' / kallis
 aga / ja tāsā oli vähā aga tā-
 dā ikkui oli || noh' || sēp' eli ikke /
 juo / naen üks / kīrcema klassi
 vai eli - t' klassi (!) mies eli juo
 sēp' , ja || sēp' oskas juo teha
 ikke misagi , ja || olivas juo sēp-
 pas elis juo / kolm neli mittu
 sōrtti sēppas eli || rāutsepp' , ja
 kīrksepp' , ja rātsepp' ja noh' mies
 olis keik' juo meistris || rāut-
 sepp' / si' oli ikke juo si' keik'e
 sūremis meister juo || ---

--- rahvasenas oli kehe üs'lonus
 et / rahva kēnegāns eli et, et /
 et / sēp on / sūr meister ja sōa
 on sūr meister || et / sēp ties vā-
 nast rauvast ümbär üve ja
 sōa ties sēnnikku üvest riigi ||
 nõh kaks sūrt meistri || jah ||

--- [pani] tüle ja kinnutkas
 nad ära ta (s.t. sepp) nendest
 teoi misaoi ümbär || sōa ties
 nīsa matte panema tämale sāl /
 sēnnikku ette sāl tä ikke
 sält siest otsis misaoi ja lei-
 jas sält ja || s oli et / sēp
 ties / vānast rauvast üve riig-
 oi ja sōa / sēnnikkust jällä
 riigi ||

Vikatitist ja luisust

-- [vikat] tautti raiwast jäh ||
 ja länemäl tievas präisuski ||
 ā minul on olemas kã kaks
 vikkatti miss, õu | läne seppas
 tehues || päremas vikkattis kui/
 ku präisus | nõuocuse meistris/
 tievas || ainuükene ta on | pärs/
 täoä ei sä | ei sä | tuleb käija-
 sa || säremäl ja sääl tarvittavas
 keik juo | seppa, tehtus vikkat-
 tisi || nie keik käijattasse ||

(E.R.: Nõmad tegid narkudega
 vikateid seal Läänemaal?)

ja || länemäl on uoppis/
 teist miõsi sääl || [üks pulk on]
 sîn ja teine sîn täga || ja sis
 sel | pulk on niskene sis sîn
 õu | veel seamosi sie | sie nup-
 vel etsas oijas sest kinai sis ||

(22.: Nābur oli see nupp?)

nāsur jāh || mēije rahval on
 ikke nāsuviva || lāsida nāsur
 ja vīkasti nāsur ja || mēnel
 buul on kārcus juo nāo ||
 ā mēil / mēil eij, ēlō kārkku ||
 eks iōas kīlās ole oma kiele-
 murre || ---

kusa tāsā (s.o. vīkatitera)
 mīēal ota pānsi sīs? || mēil
 pānsi ju! kāš vēryōa ehk
 sīs / nimettatti vīkasti nīse
 tehti || vānal, aēal / mīna mā-
 lettān mīnu isa teci viel
 vettas / pūst vēstas nīskese pū
 pinna || pikka kohe nīskese /
 selle liuttas pēhmest ja sīs /
 pāni vīkasti / ētsa ja kīl vā-
 hele / sīs māsīs selle sinne im-
 bār sīs viel kīliva ja ēlivi
 sesamodi / vīkast ota || a nīs

vīmase, etsäs meije elema akka-
 ned veruoa teema || noh | on plek-
 kist veru tehtud ja sis | kiliua
 lüõpud kinni || küē tuler varsti
 se aig kätte kus ei enams |
 ei tūntta vikkasti, tūõs ihte-
 oi || --- tehti lüõ noh | jah ||

pāle kājāmist | ta kuluttas
 selle piēniüksese terä iest ärā
 sis | lüisattasse pāle, selle jäl-
 leoi üweste || eoa sis isacora
 ei kājattasse || ükskora pāvas
 vai kuia kājattasse ja kui/
 kive ei lüõ sis || pärast terit-
 tasse lüisua || üle ||

(A.U.: Missugused lüisud on,
 millest?)

enne olivat | nat | raut kivist ||
 nüt pāvan tias kellest naa nūõ
 on tehtud || ihea | müstas | õuvas ||
 kās neil on | smürjeli sāl ulgas

vai millest nad on tehtud // mä
määlettan minuisal oli ja mi-
nä / sin niores pelves juo sai
nittäsa ikke oli / raut kivest //
täuttus niskeene klõmpä väljä
ja sis / käreasa kive, räl ihut-
tus tämä lääs / ärä / küljes /
isa / küla / tāsasest puha jä-
ja sis sellea //

(A. U.: Aga päris vanal ajal
olevat puulaastud luisud ol-
nud?)

majah // olen mina täsa
kä näino // oli / tämme püst
tehti. niskeene naku lāsias
ja / ja sellele // kastetti märgast
ja rippottatti liiva päle / ja
sis sellea sis / tēmmas // si
niaruotlane tiēs / teoi omale //
pü püla // kastas selle / teroa
nise - ja sis päle selle liiva,

sisse jälle terva, sisse ja
 jälle liiva, sisse ja // ja õlvi
 luisk valmis // ja // sai ainult
 luiskasa / tuli seamosi tēmma-
 sa / aga mitte ei tohtins tēnk-
 kasa // ku tēnkasid sis tēnk-
 kasid / tēra sinne luisu sisse
 piisid / tēmmama / kähelt polt
 seamosi // --- [vikati kanda]
 sās / üt panna // me, ealo ei
 sā mül aā kanda sās üt
 panna // teise vikkasti kanda /
 sās pūri... [parandab:] tehkus /
 auvus sisse ja // nioittus kül-
 se ja // on seoa tūss sās
 koso mittu, kēra teha // nuo
 ia vikkast lähāb kätki kano
 kätki noh // ja teine vikkast
 on āra kulund / kano on ia //
 kano sās vällä ja / teisele
 päle ja // ---

Rauakesedus. Sepasööd

vānas seppas rākkisivas et/
 nīes / vānas āraculūns vikkat-
 tis / tussī seppasāia ja // ja
 nīes kīesetti kōkku ja nēist
 tehti ahju rūojī vel // mīttu
 vikkasti kōkku ja māssisīs
 trāsioa / kīnni ja pani tūle
 ācasivas sāl kīema ja / pēssas
 kōkku sai iks rāus // jāh //
 seppāl oli ike sis tūss // ja pīsi
 ēskeest olema // mīs nīs / nīs on
 sēp / tā / rāuwa kīerust ei tūn-
 ne // kīevittus on sellē āsemel //
 kīevittatta // aga tē mīsāg aya
 kōkku kīettava sēsā tāma ei
 tia // ta kīevittas kōkku //

(A. U.: Aga misugused söed olid?)
 pīsūss //

(A. U.: Kust neid saadi?)

ise tehti || kaivatti mä, sisse ävki
 lauditti püts sinne ävkuu || ja
 sis maetti tämä / päls ulega
 kinni, ja sis pansi pelema, ja ||
 ja keik || kui ta täijeste peles
 jusa sis maetti keik aavus kin-
 ni ja sis tämä säl / mä, sies / pe-
 les ärä ja sis / ei / pärast / ku
 oli ärä kustund veetti lähti /
 sis oli siest nä, t' kelisesivad ||

--- sie eli kaheviimendal
 ästal || ma mälettan elin / märi-
süläs säl / esimise ilmas, ea
 ajal rajutti / mita paljo mä-
 ha, ja sis eli kannustin vill ||
 ja sis sin ävus miigisimeene /
 ävtsia selts naen iesti, valituse
 ajal nides aktiaseltsi isikesei
 oli alatti || ja sie sis / kaivas nides
 kannus mä, sies + üles || pani
 naas ähju / kuppattas sals ära

sält' sai terva || jä | ja selle üle-
 jäsoar sellest sai nissi || säl oli
 nohe terva väbrik || sie | terv |
 ja ne ... terva | järäl ne pü |
 peles ärä | terv juoks ärä / sest
 sai nissi || minaci tein sälo |
 iesti valitsuse aruattuses kahe-
 sümmentel ästal || rauttasin üt
 vägäri s tein | kähensa | püsa
 resa pü sūt || sellega sai sis |
 vägker rauttasa säl / mis | kivi-
 sūt sis säsa | kuskilt puola /
 eij öls || kahe sümmentel ästal
 sis ne iesti riä vast sai / jalas
 älle | tämäl ömal muivusi sül
 lärsi / tagavarasi kusi eij öls
 ja / vägäst kã viel ei tuusud ||
 s tuli keik püsüle / sülle
 läsi aiaosa || ta peles küt süre
 lai ja tuleosa / aia tämäsa ike
 tüös teha sai || seppas ütlesivas

alatti et / püsüttega sai tēra-
 rista paremalt teha kui / kivi-
 süttega || --- iesti valitsuse ajal
 oli veel neis seppasi kes oska-
 sidas ikke rauda kietta || ja
 nūis meni vānā / meil enamp
 eij olei neis sūn || a nūis nūo-
 remas seppas nīes ei tīa juo
 rāuwa, kiettamisest mīdasi ||
 tāmā kievittas || kus on ēle.ktri-
 sievittq_{ia} / kettel on karbīttiga kievit-
 t_qia ja
 (E.R.: Aga kuidas see rauda
 keetmine käis?)

ega mīna eij ole rāuwa
 kiettas (naarab) || rāuwa / nīji
 et rāus / kiev kehe vīrināi
 kiev nīnā / nīnā kohe kīi /
 ta on kehe peris vēsel || ja
 nūis pānnaise neis / tiattus-
 osas / kās osa kōkku ja /
 tāotlakse kīres kōrras / tāmā

kõrko, ja / tä meepki kookko //
 õnõi nī kūs et ta enams
 sält lahti millaski ei lähä //
 ta lähäs / lähäs iwest, kohast
 mätke ja vana / lahti ei tule //
 raus kēs teles kehe nīj et
 ta kehe / sūviseb kehe // säse-
 mes lēnnavas // ---

Sirbiga lõikusest

--- [sirp oli] meil ikke sin /
 iljutte viel / tarvittusel // tali-
 viljal ise, äranes // rükkil ja
 tali nisel, ja neil // ja rükki
 kuni / nībalewacu mei mäs-
 nas akkasima tarvittama leik-
 kasima ikke, sirbiga // nīs / sai
 juo pärast akkasa mäsina-
 teoa // meil olivas / teistmussi sir-
 bid kui sāl / mēéal, oñ // mēéal

olivas niuses / ilma ambatla
aga meil olivas / ämmastea ||
nisuste veikeste tiheoa ämmas-
tega || millea sai tēmmaoa || id-
lases esuvas || neil on nes / läh-
mis aga ühtesühen || rehää
oijab västa - ja teise kää |
mätsib ühte pühku || kierut-
tas nīgauracui | sāv selle
pūntra sāl kõkku ja si |
kierab | kōeme ümbär - ja / ak-
kas jälle üt || a si ||

*

[märgates:] teil jāb juo üks
inimene māgama! --- [mõnikord
on] suur mīrā ja jā māgama!
ja ku se mīrā kerra väik-
kis s erukā üles || tia mis
se nūd on! || se eavās sai ölla
jā / ja lähiguttes - ja || pērou mīrā
nīnōat / ilm kōitub / māga nāt

nõrinal || kõsõ | teine inimine ül-
 eus sāl | vai ir krasistas | ei
 sã macasa! || pagan sie õmmet-
 tei niskeene veiks olla! || ---

(A.U.: Kas seal Jaapani pool
 ka sai käia, Hiinas?) ei | mi-
 na i || mina ina ei sãns | ei
 tia || tia kuisa | kuisa sāl
 nas elasivad || [ohkab] jä-jä-jä-
 jäh ||

õma palub suti

--- näeravas et | et põisiikkene
 läks | vëra | täsi jüre ja ütles
 et | et minu ema palub süsi ||
 ...[tädi] ütles et küll ma talle
 paganale tien süsi || tä | tä üt-
 lens et | ema | ema laenas | pinte-
 li || ä rahvas nimetab süsi ||
 et ema palub süsi ||
 ma tämale paganale tien süsi! ||
 [naerab] pintsil nõh | õh tämã

nimi noh || rahvas nimetas
suis || mei[je]nurgas on ise ära-
nes suis || ---

Piibust ja piibutrealist

--- kõsane tüd ta inke oli-
si || olis juo piibu treijalis
kohe || rauveres oli juo oma
tüöstus kehe || rauvere piibut ||
nõo || treitti keie || särvest väljä ||
ainult sie || osa || noh || mehel -
puol nimettattasse kaha meil
nimettasi kõlo || sie oli ainula
piist || siei tehti märke käsest
või käjala käsest || ä müüsu
eli tämä keie särvest tehti ||
särvest leigatti väljä ja || ja
treijal treis tämä ära ja ||
kus oli kevera tarvis sesa || sesa
kümmeas tämä ära ja || piiris

tämälē a^usu sⁱse ja k^um^un-
 sas ja / p^ainuttas t^as^a ja //
 ja p^ani k^oko // ^a nⁱd on / nⁱd
 pⁱsu t^reijalitki ^ar^a k^asuⁿe /
 nⁱd en^am^s eij^ele // nⁱt tie^s
 v^ab^rik nⁱd // sⁱn / m^ull^u on
 sⁱn / ^al on k^ohe j^us vⁱr^ma(!)
 vⁱel tⁱa k^us... [loeb venekeel-
 set v^ab^riku nime] // k^ehe t^eht^us
 k^usⁱl t^uo^stus k^ehe // nⁱd on
 i^oa sⁱu^si // --- [teine pⁱip]
 teisel p^aval // et... ma annan
 talle pⁱh^kust // j^ah // s^ea min^a
 o^stasin i^he pⁱsu // s^al^uli sⁱr /
 rek^l^am (!) k^asas sⁱ / sⁱovittas-
 ki, et / k^aht pⁱppu pⁱas mi-
 mine t^ar^vittama tⁱ // et / i^hs pⁱh-
 kas sⁱs ta / i^me^s t^eist // nⁱnsa
 tⁱ / nⁱd m^ul oⁿoi nⁱd k^as //

Käost ja teistest lindudest

--[Kui kana kägu kukub?] vana rahva juttu järel | nigauna-
su õtras | lähäs õukas | [para-
dab:] otra õukas läks käule
kükku || see on kuni | päle
vana jänisä ta piaks juo viel
aga siis tämä | jäb juo ni |
känsele et täsä külus vähä ||
millas otra piäs luob siis on juo
jüli kü, sies ||

[B.K.: Aga kuidas see isakägu
emakägu kutsus mune ma?]

kutsus ni, et | kükkus ja
kükkus nigauna, kui ema
vastab tämale | saā-saā-saā-
saā! || siis jäb rahole || siis tä-
hänas et | ema tuli istus pe-
sale kuhui meni | meni mēras,

linn laks p̄sals vällä kas
 teitto otsima vai s̄s / ema-
 linn lähäs k̄rest / paneb oma
 muna sinne / v̄ra p̄sà || k̄-
 go pisasa n̄t arvast minema
 et / et kui tämä akkaks oma
 mune / mune k̄rjama n̄gawa-
 su p̄sa, t̄is s̄s s̄s esimised
 lähäsivad juo rikki || arvast
 s̄l || a veib olla s̄l / n̄dä-
 lās vai kuidas muneb ihe mi-
 na noh milla tämä s̄s || aga
 noh / ta paneb selle v̄ra p̄sa
 ja s̄sa akkattasse kehe ainsu-
 ma ||

(A.U.: A missuguse linnu p̄sa
 ta paneb?) n̄h / s̄sa mina k̄t ||
 s̄sa mina k̄t ei tia miskele /
 nimelt || aga ikke / misagi s̄re-
 mattele ega da n̄t || ihe on
 nimettattasse n̄s / n̄s / v̄ikkese /

risulinnus vai | peijalboisis nēd |
 veikene naku peijal || noh nēn-
 oe | pesa ta miiduo ei pane ||
 aga ta panes sürematte pesa-
 se ... [nīsused] | laulurāstas
 vai nīskesed | nēnde pesa sinne ||

(d. u.: üks lind olevat käom-
 lane?) mina ei tia küll miskene
 tämä pagana sulane õn || kes
 seda liigust on nīsali | üriks |
 sie veisolla tiab miskene tämä |
 sulane õn, aga || ... kärjas ma
 olen küll karva käind käisin
 seitse suve kärjas, aga | mina
 neis | neije | seisust ei | tundma
 eppins | miske sie sulane ehk
 pēremes sāl oli || seda sai küll
 eppettasa | et kōso | metsast väljä
 kukkua || vai | vana | seda | kō-
 oosa || sai | kukkua, jä | lēnsaki
 lipsti! jūre kohe ||

(E.R.: See eli siis emakägu, kes juurde lendas või?)

ei t'ia / a'asà / tuli j'ure kohe
sõpsti! j'ure kohe || [demonstree-
rib:] ku panna nico s'amas /
k'as s'epamosi n'insa / s'in / ja
pihu p'esa sai k'ukusa s'is
t'aitsa liomuliculo / p'ä'vä a'eal
s'is / lendas j'ure ||

(E.R.: Sga kägu eriti maja lähed-
dal ei kuku või?)

ei || nõh tuleb vähest s'in mull
on s'ures p'is s'in s'is / tuleb k'e-
he / nense s'irde p'ise e'tsa / va-
hest || äkkas / s'is ku nas / k'evase
v'arakuult ku nas tulevas vast
lä'epalle / m'ai k'u s'ies ja s'is /
nense s'irde p'ise e'tsas / äkkas
kehe õmmikko kello / kahe k'ölme
a'eal juo / n'insa u'leasa k'ukku-
ma. t' || vana r'ahvas r'ed / r'ä'evad

et kui / kääo tules / maia jü-
ne ja kükkus et sie tuos en-
nettust maia // tia //

(E.R.: Aga millal kägu õne ku-
kus?)

nõh / üellässe juo sēda et kui /
esimist kõrd küles kääoda et
sīs / lietti mittu / korda tämä kük-
kus sīs arvoita... / [parandab:]
arvutatti selle järäle neis äs-
tais // pälju neis / inimine viel elä-
sa // mēnigord raijus / kehe niji
et / ei jēuontki lūesda // sūn
ihesorra / mā / maieis kēlasi
vioses // akkas küksuma / mina
liien et / päli ta kükkus eise //
mina lūesin kääsada / korda /
tämä / ja tämä jäisi küksuma /
pāsan // mina ei jēuwa enamb
lūesda ! [naerab] // (?) arvattavasti
tämä kutsus vist / kaš leidas

nüis mene päsä / sät kus meni
 lina oli vällä läina kutsus
 nüis emäsa / et tule nüis mi-
 na panema sije || mäs kõr-
 ra külin kül || kikkus / sin-
 samas pätrikkus / menez ker-
 ras / kikkus ja / teine vastas
 säk-säk-säk-säk ! / vastas ja ||
 kehe leppetas ära / kikkumise
 ka ||

(A. U.: Aga missuguseid linde
 veel karjas sai näha?)

nöh || äraakas ja värses
 ja päsknäräs ja / laulu-
 rästas ja || ühes nimetasime
 peijalboisis nios olis veikk-
 ses nioi peisla-ets / ällis /
 veikes ällis linnus || nöh / kes
 neis tünnes ! || nimettatti teisi
 risolinnus ja / ja kes pögan
 neis tias ||

(All.: A iħed kellased on ala-
ti karja juures?)

noh // mina iħtse lĩnusi vāhā
tĩnnea // āraħka ja vārest ja
pāsknārāt ja neit ja // ---
pāsuħkene on juo āriliħ lind //
ĩn māĩa ĩmār alatti leĩnas //
pāsuħke(ne) ja leĩkke ja noh
neis // leĩkkene on ĩks ĩsimine
kēvadesĩlutta ĩa // ---

